

PROTUTERORISTIČKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Tonči Prodan*

UDK: 323.28(4-67 EU)
343.3(4-67 EU)
327.88(4-67 EU)

Pregledni rad

Primljeno: 18.V.2009.

Prihvaćeno: 12.X.2009.

Sažetak

Europska unija - najmoćnija ekonomska integracija današnjice, koja ima ambicije postati i moćna politička integracija, suočena je s problemom terorizma. Nakon terorističkog napada na Madrid unutar EU su pokrenute inicijative na pojačavanju suradnje u borbi protiv terorizma, međutim, ponovno je otvoreno pitanje i sukob oko nacionalnog suvereniteta s nadnacionalnim interesima, tako da do zadovoljavajućeg rješenja nije došlo. Zemlje Europske unije koje su se dosad suočile s problemom terorizma, tom problemu pristupaju svaka na svoj način i rješavaju ga kao nacionalni problem (Španjolska, Velika Britanija, Italija, Francuska i druge). Politička integracija (Unija) podrazumijeva jedinstvene politike, pa tako i onu sigurnosnu, a time i protuterorističku politiku. Taj cilj EU zasad nije postigla, iako je niz njezinih članica izložen terorističkim nasrtajima.

Ključne riječi: terorizam, Europska unija, zajednička europska vanjska i sigurnosna politika, europska sigurnosna strategija, europska protuteroristička politika

UVOD

Europska unija suočena je s problemom terorizma od svog osnutka, a više zemalja članica Unije s problemom terorizma se bore već više desetljeća. Od 1952. godine bilo je više pokušaja uspostavljanja adekvatnog institucionalnog sigurnosnog mehanizma u Europi, ali se taj cilj zbog niza razloga nije uspio ostvariti. Ugovorom o Europskoj uniji (engl. *Treaty on the European Union - TEU*) koji je potpisan u Maastrichtu 2. veljače 1992., a stupio na snagu 1. studenoga 1993. godine, ustanovljena je zajednička vanjska i sigurnosna politika - ZVSP (engl. *Common Foreign and Security Policy - CFSP*). Tek tada je ujedinjena Europa na međunarodnoj sceni otpočela s izražavanjem svojih službenih stajališta o pitanjima kao što su to: oružani sukobi, ljudska prava i slična pitanja vezana za temeljna načela i zajedničke vrijednosti koje su osnova Europske unije.

* Mr.sc. Tonči Prodan (tonci.prodan@st.t-com.hr) doktorand je na poslijediplomskom doktorskom studiju "Komparativna politika" na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Svaka od članica Unije problem terorizma¹ rješava na svoj način, više ili manje uspješno, a sama Unija traži efikasne načine rješavanja ovog najvećeg problema današnjice upravo unutar II. stupa suradnje tj. u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike - ZVSP.

Nakon madridskog terorističkog napada 2004. godine unutar EU su započele ozbiljnije rasprave o prijedlozima za zajedničku antiterorističku politiku, međutim, iako se očekivalo brzo usklađenje prijedloga zemalja članica, taj proces do danas nije završen.

1. ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA EU (CFSP)

Kako je to definirao Ugovor potpisan u Maastrichtu, ciljevi CFSP-a su:

- čuvanje zajedničkih vrijednosti, temeljnih interesa i neovisnosti EU;
- jačanje sigurnosti EU i njenih članica;
- očuvanje mira i jačanje međunarodne sigurnosti u skladu s principima Povelje UN-a, Završnog dokumenta iz Helsinkija i ciljeva navedenih u Pariškoj povelji;
- promoviranje međunarodne suradnje, razvoj i konsolidacija demokracije i vladavine prava, te poštivanje ljudskih prava i temeljnih ljudskih sloboda.

Svaki novi ugovor koji je sklapan na razini Unije nakon onog iz Maastrichta donosio je poboljšanja i efikasnije instrumente za oživotvorenje ideja oko projekta zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Stvoreni su vojni obrambeni i drugi mehanizmi Unije

¹ Općeprihvaćena generička definicija terorizma ne postoji. U svojoj knjizi *Political Terrorism*, Alex Schmid analizira više od stotinu (109) definicija terorizma (Schmid, 1984.). Pozamašan broj definicija vidi i u: Hoffman, 2006: 1-41. Jeffrey Simon ističe da se širom svijeta koristi čak 212 definicija terorizma, pri čemu njih 90 koriste vlade država u svijetu (Simon, 1994: 29). Od većeg broja definicija terorizma ovdje izdvajamo tek nekoliko. Europska konvencija o suzbijanju financiranja terorizma (10. siječnja 2000.) pod terorizmom podrazumijeva svaki čin usmjeren na ubijanje ili teško ranjavanje civila ili bilo koje druge osobe koja ne sudjeluje izravno u nekom oružanom sukobu, ako je taj čin, po svojoj prirodi ili kontekstu, usmjeren na zastrašivanje ili na prisiljavanje neke vlade ili međunarodne organizacije na izvršenje ili suzdržavanje od izvršenja nekog čina. Jedna od definicija koja se učestalije pojavljuje u američkoj literaturi određuje terorizam kao prijetnju uporabom ili uporabu nasilja, od strane pojedinaca ili grupa, bez obzira djeluju li u korist ili protiv aktualne vlasti, pri čemu je namjera takvih akcija ciljano šokirati, preneraziti i zastrašiti mnogo šire mase od trenutnih žrtava. Terorizam uključuje grupacije koje nastoje srušiti postojeću vlast, ispraviti nepravde spram grupacije ili nacije kojoj teroristi pripadaju ili potkopati međunarodni politički poredak kao cilj sam po sebi. Božidar Javorović terorizam određuje kao smišljenu, planiranu, pažljivo pripremanu, tajno organiziranu i provođenu nasilnu djelatnost (uglavnom ilegalnih, ali javnosti poznatih) organizacija ili skupina, usmjerenu na nedemokratsko, nasilno ostvarenje javno proklamiranih političkih ili drugih ciljeva, a vođenu pod motom "cilj opravdava sredstvo". Britanski politički lideri terorizam shvaćaju kao smišljenu uporabu nasilja ili prijetnju uporabom nasilja kako bi se postigli politički ciljevi. Prema njima, terorizam podrazumijeva uporabu ili prijetnju uporabom akcija kojima je namjera utjecati na vladu, zaplašiti javnost ili dio javnosti kako bi se ostvarili politički, religijski ili ideološki ciljevi.

koji su već polučili i brojne međunarodne uspjehe. No, u pogledu protuterorizma situacija je nešto drugačija.

Nakon tragičnih događaja i terorističkog napada na SAD 11. rujna 2001. godine, kada je postalo više nego očito da svaka država na svijetu može postati metom terorističkih napada, Europska unija je reagirala brzo i odlučno. Čelnici EU-a su se sastali samo dan nakon terorističkog napada na SAD i obvezali se da će angažirati sva raspoloživa sredstva kako bi se počinitelji terorističkog akta kazneno proceuirali. EU je pokazala odlučnost i za budućom čvrstom suradnjom sa SAD-om u borbi protiv međunarodnog terorizma. Dana 14. rujna 2001. godine, samo tri dana nakon terorističkih napada, u Bruxellesu je potpisana Zajednička deklaracija šefova država i vlada članica EU, predsjednika Europskog parlamenta, predsjednika Europske komisije i Visokog predstavnika ZVSP (engl. *Joint Declaration by the Heads of State and Government of the EU, the President of the European Parliament, the President of the European Commission and the High Representatives for the CFSP*). Dana 21. rujna 2001. godine od strane EU-a je usvojen Akcijski plan za borbu protiv terorizma (engl. *Action Plan to Fight against Terrorism*). Ovaj će akt tijekom naredne tri godine predstavljati temeljni dokument EU-a u sveobuhvatnoj borbi protiv globalnog terorizma. Poboľšanje suradnje zemalja članica u segmentu uhićenja i izručenja terorista postignuto je Okvirnom odlukom Vijeća (2002/584/JHA, 13.6.2002.) kojom je EU usvojila Sporazum o Europskom uhiđbenom nalogu (engl. *The European Arrest Warrant*).

Dana 11. ožujka 2004. godine izvršen je teroristički napad u Madridu pri čemu je poginula 191 soba, a njih 1800 je ozlijeđeno. Zahtijevajući odlučnu akciju i donošenje konkretnih mjera u borbi protiv terorizma, Europska unija je 25. ožujka 2004. godine donijela Deklaraciju o borbi protiv terorizma (engl. *Declaration on Combating Terrorism*). Deklaracija se poziva na Povelju Ujedinjenih naroda i obveze odlučne borbe protiv terorizma koje proizlaze iz Rezolucije 1368² (engl. *United Nations Security Council Resolution 1368*). Već u lipnju 2004. godine Europska unija je slijedom već poduzetih mjera i donesenih akata prihvatila revidirani Akcijski plan za borbu protiv terorizma (engl. *Revised EU plan of Action on Combating Terrorism*). Prema tom dokumentu, strateški ciljevi EU-a su sljedeći: onemogućiti teroristima prilaz financijskim i drugim ekonomskim resursima; podići učinkovitost radnih tijela EU i država članica pri traženju terorista, njihovom procesuiranju pred sudom te pri sprječavanju počinjenja terorističkih napada; produbiti međunarodni konsenzus i ojačati međunarodno sudjelovanje u borbi protiv terorizma; osigurati sigurnost međunarodnog prometa i djelotvoran sustav nadzora vanjskih granica; povećati učinkovitost članica EU pri uklanjanju posljedica terorističkog napada; u okviru ZVSP usredotočiti se na Treće zemlje koje nemaju dovoljno razvijene kapacitete za borbu protiv terorizma.

² Opća rezolucija protiv terorizma Vijeća sigurnosti od 29. rujna 2001. godine regulira bitno drugačiji odgovor svjetske zajednice na terorizam nego je to bio slučaj do tada. Od država članica UN-a zahtijeva se međusobna suradnja putem sporazuma o suzbijanju terorizma, a poziva se na poglavlje VII Povelje UN-a. Vijeće sigurnosti je pokazalo da terorizam smatra prijjetnjom svjetskom miru te da su sve članice UN-a obvezane na borbu protiv terorizma. Detaljnije vidjeti (Tatalović, Bilandžić, 2006.).

Nakon terorističkog napada na Madrid 2004. godine imenovan je dužnosnik EU-a za borbu protiv terorizma (engl. *EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy*), a inicijalno ozbiljne rasprave započete nakon madridskog terorističkog napada o prijedlozima za zajedničku antiterorističku politiku nisu polučile značajnije rezultate³.

Pomake na području ZVSP-a, a time i protuterorističkoj borbi Unije, trebao je donijeti Ustav EU koji je definitivno propao u proljeće 2005. godine kada je odbijen u dvije zemlje utemeljiteljice EU-a (Francuskoj i Nizozemskoj). Neuspjeli projekt Ustava EU doveo je Uniju u blokadu⁴ i dokazao nejedinstvo Unije, razilaženje među državama članicama, te samim time i nejedinstvo u aspektu borbe protiv terorizma. Ovaj propali projekt je pokazao da Europsku uniju nije moguće centralizirati tj. uspostaviti je kao jednu državu zbog niza različitih interesa među njenim članicama. Takva situacija ostavlja bitne posljedice i na protuteroristička nastojanja EU. Iste te 2005. godine kada je propao projekt europskog Ustava, Europska unija je 7. srpnja bila ponovno pogođena novim terorističkim napadom – ovoga puta žrtve su bili Britanci i London. Reagirajući na nove terorističke ugroze, iste je godine usvojen sporazum o čuvanju podataka iz telefonskih razgovora i elektronske pošte. Nakon što je nedugo nakon toga otkrivena namjera obaranja zrakoplova na liniji između Ujedinjenog Kraljevstva i SAD-a, ministri unutarnjih poslova Ujedinjenog Kraljevstva, Njemačke i Francuske postigli su dogovor oko donošenja dodatnih mjera⁵ efikasnijeg suprotstavljanja terorizmu. U svojim nastojanjima učinkovitijeg suprotstavljanja terorizmu, Unija je svoje daljnje akcije usmjerila prema suprotstavljanju procesima radikalizacije i novačenju terorista, sprječavanju financiranja terorizma, te prema efikasnijim policijskim i pravosudnim aktivnostima. Nadalje, usmjerila se na postizanje većeg stupnja pripravnosti za adekvatan odgovor terorističkim aktivnostima, ali i prema vanjskim akcijama koje mogu pridonijeti efikasnoj protuterorističkoj politici i borbi.

Usprkos svim navedenim nastojanjima, nepostojanje adekvatnog protuterorističkog odgovora i razjedinjenost država članica EU, koja je najdrastičnije došla do izražaja nešto ranije - u pogledu potpore američkoj invaziji na Irak⁶, jedan je od

³ Suradnja na planu protuterorističke borbe, u području podrške europske vanjske sigurnosne politike u okviru "drugog stupa" suradnje (CFSP), provodi se i dalje isključivo putem razmjene obavještajnih informacija zemalja članica i Europske unije. Međutim, ovakva razmjena informacija ne rezultira zajedničkom i konkretnom akcijom na razini Unije, već svaka zemlja neovisno od drugih poduzima potrebne akcije. Stoga, radi se o informacijama od strateškog, a ne operativnog značaja.

⁴ Pošto je propao Ustav koji je potpisan 2004. godine, Europskoj uniji bilo je potrebno dvije godine da izađe iz nastale blokade. Dana 13. 12. 2007. godine u Lisabonu je potpisan novi reformski ugovor koji otvara put daljnjem proširenju, te uz pomoć kojega bi Unija trebala izaći iz institucionalne krize nastale propašću Ustava EU-a.

⁵ Te mjere omogućavaju temeljitiju kontrolu putnika i prtljage u zrakoplovima i trebale bi unaprijediti otkrivanje tekućih eksploziva, te zabranu internetskih stranica koje potiču radikalizam.

⁶ Na jednoj strani su Njemačka i Francuska koje su bile protiv vojne intervencije u Iraku, a na drugoj Ujedinjeno Kraljevstvo koje je američki saveznik u napadu na Irak.

bitnih razloga koji EU, kada je u pitanju terorizam, čini ranjivom. Stoga je utemeljeno upitati se koji je razlog da u eri stanovite antiterorističke histerije EU još uvijek nema jedinstveno protuterorističko djelovanje? Više je razloga za to. No, čini se da je na prvo mjesto potrebno staviti nacionalne interese zemalja članica koji u svakom slučaju prevladavaju nad interesima Unije, zatim to ovisi i o načinu odlučivanja u II. stupu EU-a u kojem se odluke donose jednoglasno, a treba uzeti u obzir i odnos (ovisnost) EU-a i njenih zemalja članica s NATO-savezom itd.

2. POLITIKA I STRATEGIJA SIGURNOSTI EUROPSKE UNIJE

Donošenjem rezolucije 1368 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda po prvi put u povijesti svim zemljama svijeta zadane su obveze u borbi protiv suvremenog terorizma. Provodeći odredbe rezolucije Europska unija provodi i svoju protuterorističku politiku. No, ta stanovita međunarodna "jedinstvenost" ne podrazumijeva i jedinstvenost EU-a u doslovnom smislu. Već površni pogled na strukturu EU-a to jasno pokazuje. U Europskoj uniji, koja danas broji 27 članica, još uvijek ne postoji cjelovita i efikasna zajednička sigurnosna i obrambena politika. Europska unija se sastoji od 27 fragmentiranih i nacionalno vođenih sigurnosnih sustava, a specifičnost predstavlja i podatak da unutar EU-a postoje tri vrste država: blokovske (NATO), neutralne (Austrija, Švedska, Republika Irska), te bivše komunističke države.

Ipak, pojedini nesporno pozitivni pomaci su učinjeni. Donošenje prve sigurnosne strategije Europske unije svakako je korak u postizanju većeg stupnja na području sigurnosti EU-a, ali i općenito što se tiče međunarodne sigurnosti. Promijenjeni kontekst sigurnosnog, međunarodnopolitičkog i gospodarskog okruženja uvjetovao je da je dana 12.12.2003. na *summitu* u Bruxellesu prihvaćena prva Europska sigurnosna strategija (engl. *European Security Strategy - ESS*). Prema Strategiji, globalni izazovi i prijetnje europskoj sigurnosti su:

1. terorizam,
2. proliferacija oružja za masovno uništenje,
3. regionalni konflikti,
4. slabe države, odnosno države u kolapsu (*failed states*) i
5. organizirani kriminal.

Pozicioniranjem terorizma na prvo mjesto između pet glavnih prijetnji europskoj sigurnosti Unija je nedvosmisleno pokazala kako drži da se radi o velikom problemu koji će ubuduće trebati rješavati svim mogućim raspoloživim sredstvima.

3. EUROPSKA UNIJA KAO POTENCIJALNI I STVARNI CILJ TERORIZMA

Europska unija je od svog nastanka suočena s terorizmom⁷. U ranijem razdoblju rješavanjem ovog problema bavile su se isključivo države-članice svaka za sebe, a od 11. rujna 2001. godine i brutalnog terorističkog napada na SAD, Unija posebnu pažnju posvećuje pitanjima terorizma koji se u Europskoj uniji danas promatra na dvije razine: a) međunarodni terorizam i b) unutarnji terorizam.

3.1. Međunarodni terorizam i Europska unija

Postavlja se niz pitanja: kakvo je stanje međunarodnog terorizma u Europskoj uniji danas; jesu li teroristi džihada⁸, kao najvažnijeg primjera međunarodnog terorizma, aktivni u Europi; je li i koliko Europska unija ugrožena terorističkim nasrtajima od strane međunarodnih terorističkih mreža i skupina; žive li pripadnici međunarodnih terorističkih mreža među građanima Europske unije?

Pozicija EU u međunarodnoj zajednici, njezine konkretne političke akcije, potpora SAD-u u rušenju režima u dijelu arapskog svijeta (Afganistan, Irak) koji su prema američkim shvaćanjima sponzorirali međunarodni terorizam, članstvo 20 od 27 država EU-a u NATO-u, itekako pogoduju tome da EU predstavlja stvarni cilj terorističkih organizacija. Nekoliko slučajeva iz prethodnih godina, primjerice, Madrid, London, to jasno potvrđuju.

Konkretan dodatan uvid u terorističke prijetnje Europskoj uniji pruža i izvrsna studija nizozemskog Instituta za međunarodne odnose Cligendael iz Haaga koja je pod naslovom *Jihadi terrorists in Europe, their characteristics and circumstances in*

⁷ U skladu s člankom 1. Okvirne odluke Vijeća o borbi protiv terorizma od 13. 6. 2002. godine (*Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism – 2002/275/JHA*), terorističkim napadom mogu se smatrati oni napadi koji po svojoj prirodi ili kontekstu mogu ozbiljno oštetiti neku zemlju (ili međunarodnu organizaciju) gdje su počinjeni. Pod pojmom unutarnji terorizam smatra se terorizam koji se događa unutar granica jedne države. Međunarodni terorizam je pak terorizam koji po bilo kojem od svojih obilježja prelazi granice nacionalnih država. U radu se pojam unutarnji terorizam ne odnosi na EU kao zajednicu, već na pojedinu njezinu članicu.

⁸ Pojam džihad se različito shvaća. O tim različitim shvaćanjima vidjeti: Gerges, 2005.; Roy, 2004. Džihad je nastojanje, napor, borba usmjerena na poštivanje i primjenu vjere, a može uključivati obranu vjere, oružanu borbu i sveti rat. Džihad je jedan od temelja islamskog vjerovanja i djelovanja, utemeljen je na kuranskoj zapovijedi o borbi na božjem putu; mnogi vjeruju da obnova islamske moći i prosperiteta zahtijeva povratak islamu, neki mesijansku viziju spajaju s militantnošću; džihad je oblik borbe da se vodi koristan život, da se bude dobar vjernik, da se čine dobra djela, a može značiti i borbu protiv nepravdi, borbu za širenje islama i njegovu obranu od ugnjetavača ako je potrebno i oružanim putem odnosno svetim ratom; oružana borba ili sveti rat je manji džihad; veći džihad je borba protiv vlastitog ega, sebičnosti, pohlepe i zla (Esposito, 2008.; Sim, 2006.). Prema drugim autorima, militantni fundamentalisti su od Hasana al-Banna uzeli ideju džihada u njezinom današnjem izričaju kao al-džundiyya (vojništvo). Kao geslo islamskog shvaćanja džihada u modernom vremenu uzima se poziv Hasana al-Banna "od svete knjige k dinamitu" (Tibi, 2002.).

which they joined the jihad: an exploratory study objavljena 2007. godine (Bakker, 2007.). Prema rezultatima studije, od rujna 2001. do 2006. godine teroristi su u Europi ubili oko 250 ljudi⁹, te ranili još na stotine. U istome razdoblju identificirana je 31 aktivnost terorista džihada u Europi. U odnosu na geografsko područje djelovanja, gotovo sve planirane akcije su ciljale na Zapadnu Europu. Prema kriteriju aktivnosti analiziranih terorističkih mreža¹⁰, u Ujedinjenom Kraljevstvu aktivno je 12 mreža, u Nizozemskoj 7, u Francuskoj 4, u Španjolskoj 3 i Belgiji 3. Opće je pravilo da se članovi mreža regrutiraju¹¹ u istom mjestu i zemlji u kojoj žive. Pojedine su, pak, osobe bile regrutirane u sljedećim zemljama: Ujedinjeno Kraljevstvo 26, Španjolska 15, Nizozemska 13, Francuska 7, Njemačka, Danska 6 i BiH 1.

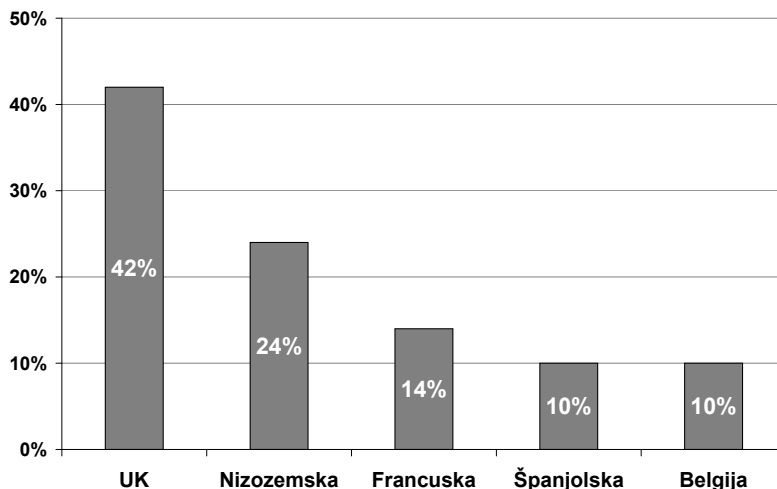
Provedena analiza pokazuje da se radi o vrlo efikasnim terorističkim mrežama, te da ih je najviše aktivno u Ujedinjenom Kraljevstvu, gdje je također regrutiran i najveći broj terorista. Postavlja se pitanje zašto? Razlozi ovakvom stanju mogu se pokušati objasniti partnerstvom UK-a s mnogima "omraženim" SAD-om, ali bi se dodatni razlozi mogli tražiti razmatrajući druge aspekte: politološke, socijalne, ideološke, pravne i brojne druge.

⁹ U studiji se negiraju tradicionalna objašnjenja, da faktori kao što su siromaštvo, trauma, bijes, ludilo ili ignoriranje vode ljude u terorizam. Umjesto toga objašnjava se ključna uloga socijalnih mreža u transformaciji socijalno izoliranih pojedinaca u fanatične mudžahedine. Prikazano na: www.cligendael.nl - Cligendael Security and Conflict Programme (CSCP), Cligendael Security Paper 2, December 2006.

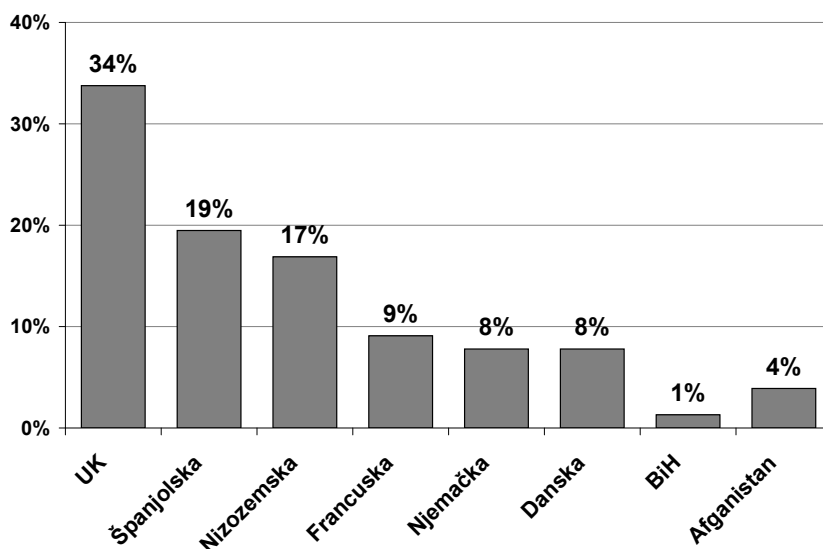
¹⁰ Pod pojmom mreže može se podrazumijevati jedna osoba, ili, kao što je to bio slučaj bombaških napada u Madridu, više od 30 osoba. Neke od mreža odgovorne su za više terorističkih napada.

¹¹ Trinaest terorističkih mreža potječe iz arapskoga govornoga područja, najviše iz Sjeverne Afrike i to iz Alžira i Maroka. Radi se o prvoj, drugoj ili čak trećoj generaciji imigranata koji pripadaju srednjoj društvenoj klasi i stari su između 20 i 30 godina. Više od četvrtine pripadnika ovih terorističkih mreža nalazi se u kaznenim evidencijama. Uspoređujući razlike među mrežama i njihovim članstvom, može se ustvrditi kako su te razlike znatno veće među mrežama, nego među njihovim članstvom. U odnosu na bračni status, u cijelom analiziranom uzorku jednako su zastupljeni oženjeni, neoženjeni i rastavljeni. Analiza vjerskog aspekta pokazuje da u svakoj od mreža postoji očigledan porast vjerske predanosti prije i u vrijeme stvaranja mreže, te da su članovi tada dosta religiozniji, nego su to bili u djetinjstvu. Što se tiče mjesta osnivanja mreža, većinu su ih osnovali sami članovi i to u zemljama njihova prebivališta, iako se u nekim slučajevima proces radikalizacije i regrutiranja dogodio izvana.

Grafički prikaz 1. Udio terorističkih mreža džihada po zemljama EU¹²

Grafički prikaz 2. Udio regrutiranih terorista džihada po mjestu regrutiranja u Europi¹³ (za usporedbu su prikazani i podatci za Afganistan)

¹² Izvor podataka za izradu ovog prikaza je studija dr. Edwina Bakker: *Teroristi džihada u Europi, njihove karakteristike i okolnosti u kojima se priključuju džihadu (Jihadi terrorists in Europe, their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study)*, objavljena 30. siječnja 2007. g. od strane Nizozemskog instituta za međunarodne odnose Cligendael.

¹³ Prema podacima iz studije dr. Edwina Bakker: *Teroristi džihada u Europi, njihove karakteristike i okolnosti u kojima se priključuju džihadu (Jihadi terrorists in Europe, their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study)*, objavljena 30. siječnja 2007. g. od strane Nizozemskog instituta za međunarodne odnose Cligendael.

Od 242 pripadnika terorističkih mreža samo njih pet nije muškog spola. Interesantan je podatak, s aspekta sigurnosti Unije od terorizma, da je od ukupno 219 osoba za koje se u studiji Instituta Cligendael iz 2007. godine navode podaci o prebivalištu, samo njih osmero je poslije svoje desete godine živjelo izvan Europe. Unutar cjelokupnog broja od 242 osobe njih 50 povezano je rodbinskim vezama. Ovaj podatak jasno pokazuje da rodbinska povezanost nije jedan od odlučujućih čimbenika kod donošenja odluke o pristupanju terorističkoj mreži, jer iznosi samo dvadesetak posto ukupnog uzorka, već da je odluka o pristupanju terorističkoj mreži kod 80 posto terorista vezana uz širi socijalni kontekst. Daljnja analiza dostupnih podataka pokazuje kako 96 posto terorista iz analiziranog uzorka prebiva u Europi, što govori o tome da je Europa takav socijalni kontekst koji generira terorizam iz različitih razloga.

Potvrdu prije iznesenih teza daje druga studija u kojoj su prikazani rezultati istraživanja Marca Sagemana (Sageman, 2004.).¹⁴ Usporednom analizom rezultata istraživanja do kojih su došli Sageman i Bakker utvrdili smo kako su obojica uočila zajedničke crte u društveno-gospodarskom statusu i zanimanjima pripadnika terorističkih mreža među magrepskim Arapima. Interesantan je podatak da su obojica došla do gotovo identičnih rezultata u odnosu na prosječnu starost članova terorističkih mreža - prosječna dob Sagemanove grupe je 27,7 godina, a Bakkerove 27,3 godina. Analizom rezultata provedenih istraživanja utvrdili smo kako nema standardnih terorista džihada, iako postoje neke zajedničke crte među pripadnicima pojedinih mreža.

3.2. Unutarnji terorizam kao prijetnja Europskoj uniji

Posljednjih 50 godina strah od terorističkih napada u Europi nije izazivala Al-Kaida, nego cijeli niz drugih europskih "domaćih" terorističkih skupina. Osim nacionalističkih skupina i dva primjera koja to dovoljno uvjerljivo dokazuju: Ujedinjeno Kraljevstvo i Španjolska, strah su u Europi sijale i ljevičarske skupine poput: Crvenih brigada (tal. *Brigate Rosse*), Frakcija crvene armije (njem. *Rote Armee Fraktion*) i Revolucionarne organizacije 17. studenoga (grč. *Epanastatiki Organosi dekaepta Noemvri*), a sve opasnosti od ovih terorističkih organizacija nisu ni do danas prestale.

Samo u sjevernoirskom sukobu¹⁵, koji u svojoj suvremenoj fazi traje od 1969. godine i koji je zasigurno jedan od najdugotrajnijih i najkrvavijih sukoba u suvremenoj Europi, život je izgubilo 3600 osoba, dok ih je 47 000 ranjeno.

¹⁴ Sagemanovo djelo *Understanding Terror Networks* kombinira pomno izučavanje islamskih fundamentalista, autorovu osobnu 'povezanost' s islamskim fundamentalistima, duboko uvažavanje povijesti, efektne primjenu mrežnih teorija, modeliranja i forenzične psihologije. Ono što Bakker navodi kao značajnu razliku, a što nas u ovome istraživanju posebno interesira, jest mjesto gdje su se teroristi priključili svojim mrežama. Naime, za razliku od Sagemanovih globalnih mudžahedina salafista, Bakker je ustvrdio da su teroristi koje je on istraživao to postali u zemljama svog boravka, tj. u Europi.

¹⁵ U središtu suvremenog sjevernoirskog sukoba nalazi se terorizam 'Privremene' Irske republikanske armije (PIRA) koja je svojim djelovanjem i postignutim rezultatima ozbiljno dovela u pitanje općeprihvaćene znanstvene postavke i stručne teze po kojima posredstvom terorizma nije moguće ostvariti političke ciljeve (Bilandžić, 2005.).

Tek nešto malo manje brutalan sukob je u Španjolskoj. Nedugo nakon Drugog svjetskog rata, točnije 1950. godine, kao odgovor na tadašnji diktatorski režim nastala je baskijska teroristička organizacija ETA (bask. *Euskadi ta Askatasuna*). Otad do danas, zajedno sa svojim političkim krilom Herri Batasuna, ETA uporabom nasilja i terorizma nastoji stvoriti neovisnu baskijsku državu.

U proteklom razdoblju, točnije tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća, u gotovo svim europskim zemljama djelovala je barem po jedna ljevičarska ekstremistička skupina koja je svoje ciljeve ostvarivala terorističkim akcijama.

Frakcija Crvene Armije (njem. *Rote Armee Fraktion; Baader-Meinhof*) jedna je od najpoznatijih europskih terorističkih skupina koja je još od sedamdesetih godina prošloga stoljeća širila opći strah od terorizma. Članovi ove terorističke skupine svoje su djelovanje usmjerili na antiameričke i anti-NATO akcije. Nakon višestrukih udara koje je pretrpjela ova organizacija, koji su rezultirali brojnim uhićenjima članova, ali i zbog pada komunizma, RAF je izgubio smisao postojanja, pa je organizacija raspuštena 1998. godine.

Crvene brigade (tal. *Brigate Rosse*) osnovane su 17. rujna 1970. godine u Milanu. Najpoznatija akcija Crvenih brigada bila je otmica bivšeg talijanskog premijera i predsjednika Demokršćanske stranke Alda Mora 1978. godine. Crvene brigade tijesno su surađivale s radnicima, a povezale su se s njemačkim RAF-om i francuskom Direktnom akcijom na liniji antiameričke i anti-NATO politike tj. protiv razmjешtanja američkih projektila srednjeg dometa u Italiji. Iako više nikada nisu djelovale onako "učinkovito" kao tijekom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, Crvene brigade su u razdoblju od proteklih nekoliko godina pružile dokaze o tome da još uvijek postoje.

Francusku Direktnu akciju (franc. *Action directe*) osnovali su 1979. godine Jean-Marc Rouillan i Nathalie Ménigon, međutim, samo godinu dana po osnivanju ove terorističke skupine njeni su osnivači i članovi uhićeni. Direktna akcija bila je na strani široko rasprostranjene anti-NATO fronte koja je postala vidljiva 1984. godine.

Korzička Fronta za nacionalno oslobođenje Korzike (franc. *Front de Liberation Nationale de la Corse-FLNC*) je osnovana 1976. godine, a njeno postojanje su obilježili razdori i unutarnji sukobi. Njihov glavni cilj je stvaranje neovisne Korzike koja se treba osloboditi francuske vlasti. Pretpostavlja se da FLNC danas broji oko 600 članova. Organizacija je još uvijek aktivna¹⁶.

Belgijska teroristička skupina Borbene komunističke ćelije (franc. *Cellules Communistes Combattantes – CCC*) osnovane su 1984. godine pod vodstvom bivšeg pripadnika francuske Direktne akcije Pierrea Carettea, nakon međunarodnog sastanka radikalnih ljevičara u Lisabonu. Svoju prvu akciju¹⁷ izveli su iste godine.

¹⁶ Korzikanski separatisti su tijekom 2006. godine izveli veliki broj napada niskog intenziteta koji su, uglavnom, rezultirali ograničenim materijalnim štetama. ("EU Terrorism Situation and Trend Report" TE-SAT 2007., prikazano na http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2007.pdf, 2007.

¹⁷ Tijekom naredne godine i pol počinili su dvadesetak bombaških napada i atentata. Borbene

Grčka teroristička skupina Revolucionarna organizacija 17. studenoga (grč. *Epanastatiki Organosi dekaefta Noemvri*) je osnovana 17. studenoga 1975. godine u Grčkoj, a ime organizaciji su dali u spomen na studentsku pobunu 17. studenoga 1973. godine, koju je ondašnja vojna hunta ugušila silom. Počinili su više ubojstava grčkih časnika i javnih osoba, a u svojoj prvoj akciji ubili su Richarda Welcha, ondašnjega direktora grčke ispostave CIA-e. Ubojstvo je počinjeno pištoljem kalibra 45 mm koji je postao zaštitni znak njihovih atentata. Cilj "antizapadnjačkih" atentata ove terorističke skupine bio je prekid vojnih veza sa SAD-om. U Grčkoj je još aktualan problem unutarnjeg terorizma¹⁸.

3.3. Teroristički akti u Europskoj uniji od 2006. godine

Broj terorističkih napada počinjenih u Europskoj uniji od 2006. godine uvjerljivo pokazuje razmjere ugroženosti Unije ovim problemom. Tijekom 2006. godine u Europskoj uniji je izvedeno ukupno 498 terorističkih napada¹⁹. Iste je godine uhićeno ukupno 706 osumnjičenih terorista u 15 država-članica Unije. Analiza dostupnih podataka za 2006. godinu pokazuje da najviše terorističkih mreža džihada postoji upravo u zemljama koje su tijekom iste godine najviše bile ugrožene problemima unutarnjeg terorizma. To se u prvom redu odnosi na: Francusku, Španjolsku i Ujedinjeno Kraljevstvo. Isto se odnosi i na mjesto regrutiranja terorista-pripadnika međunarodnih terorističkih mreža. Naime, najveći broj terorista džihada u Europi regrutirao se također upravo u onim zemljama Unije koje su najviše bile ugrožene napadima unutarnjih terorističkih skupina (Ujedinjeno Kraljevstvo, Španjolska).

Usporedna analiza dostupnih podataka za 2006. godinu pokazuje da je oko 36 posto svih uhićenika (706) za terorizam bilo povezano s islamističkim terorizmom, iako je 2006. godine počinjen samo jedan takav napad. Dostupni podaci pokazuju da su Francuska, Španjolska, Italija i Nizozemska imale najveći broj uhićenih koji se sumnjiče za islamistički terorizam. Osumnjičenici umiješani u osujećene terorističke planove (zavjere) u Ujedinjenom Kraljevstvu i Danskoj rođeni su, ili su odrasli, u zemljama-članicama Europske unije. Time se i praktično nastavljaju potvrđivati re-

komunističke ćelije bile su dio anti-NATO fronte.

¹⁸ Revolucionarna organizacija 17. studenoga dobila je nasljednicu. Nova gerilska grupa Revolucionarna borba (*Epanastatikos Agonas – EA*) izvršila je neuspješno raketiranje Veleposlanstva SAD-a u Ateni. Teroristički napad Revolucionarne borbe u siječnju 2007. godine izazvao je samo manju štetu na pročelju Veleposlanstva SAD-a, dok su u jednoj prijašnjoj akciji ozlijedili tri osobe postavivši bombu u blizini Ministarstva financija.

¹⁹ Prema "EU Terrorism Situation and Trend Report" TE-SAT 2007., koji je uspostavljen kao mehanizam za izvješćivanje Europskog parlamenta od strane Terrorism Working Party (TWP) nakon terorističkih napada na SAD 11. rujna 2001. godine. U skladu s ENFOPOL 65 (8196/2/06) TE-SAT je neklasificirani godišnji dokument koji pruža informacije o fenomenu terorizma u Europskoj uniji. Ima za cilj osigurati pregled situacije u EU umjesto da opisuje stanje u pojedinim zemljama-članicama. Eurojust je prikupio podatke koji se temelje na odluci Vijeća o razmjeni informacija i suradnji koja se odnosi na terorističke napade (Council Decision on the Exchange of Information and Cooperation Concerning Terrorist Offences - 2005/671/JHA), prikazano na: http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2007.pdf, 2007.

zultati istraživanja Edwina Bakera po kojima je u Europskoj uniji aktivan velik broj terorističkih mreža džihada koje svojim napadima najviše ciljaju upravo na Europsku uniju, čiji su stanovnici mnogi od njih, ili su se u njoj rodili i odrasli. U oba ranije navedena slučaja bili su umiješani obraćenici koji su radikalizirani u Europi. Daljnjom analizom počinjenih terorističkih akata po podvrstama za 2006. godinu uočava se da su terorističke skupine, koje se u izvješću Europolu TE-SAT 2007. svrstavaju u etno-nacionalističke i separatističke, počinile u Europskoj uniji oko 85 posto od 498 ukupno počinjenih terorističkih napada iste godine. Terorističke skupine koje se u spomenutom izvješću Europolu svrstavaju u lijeve i anarhističke počinile su oko 11 posto od ukupno počinjenih terorističkih napada u Europskoj uniji. Njihove su akcije uglavnom ciljale na Grčku, Italiju, Španjolsku i Njemačku.

Tijekom 2007. godine u zemljama EU-a su počinjena 583 teroristička akta ("EU Terrorism Situation and Trend Report" TE-SAT, 2008.) od čega je njih oko 92 posto okarakterizirano kao etno-nacionalistički ili separatistički, a tijekom 2008. godine u Europi je bilo izvedeno, pripremano ili planirano 515 terorističkih akata ("EU Terrorism Situation and Trend Report" TE-SAT, 2009.) od čega je oko 78 posto bilo etno-nacionalističkih ili separatističkih. Zbog umiješanosti u navedene akte 2007. godine su uhićene 1044 osobe, a zbog istih razloga 2008. godine je uhićeno 1009 osoba. U Europskoj uniji u kojoj se proteklih godina događalo prosječno 1,5 terorističkih napada svakog dana, problem terorizma je možda još i veći ako se ima na umu najnovija eskalacija nasilja ili reaktiviranje moćnih europskih "unutarnjih" terorističkih skupina. Početkom 2009. frakcija Irske republikanske armije izvela je napad na britansku vojnu bazu Massereene u kojemu su, po prvi puta nakon 15 godina, ubijena dva britanska vojnika. Gotovo u istom razdoblju, potkraj veljače, tjedan dana uoči lokanih izbora, baskijska ETA postavila je bombu ispred ureda španjolske vladajuće Socijalističke stranke u gradu Lazkaou. Istoga mjeseca ove godine nepoznata teroristička skupina koja sebe naziva Revolucionarnom sektom najavila je u jednom grčkom dnevnom listu da će nasumce ubijati grčke policajce te je preuzela odgovornost za otvaranje vatre na policijsku postaju u Ateni.

4. ZAKLJUČAK

Europska unija je suočena s problemom međunarodnog i unutarnjeg terorizma od svog osnutka, a s ovim problemom je već više desetljeća suočeno i više njenih zemalja-članica. Tek nakon tragičnih terorističkih napada na SAD 11. rujna 2001. godine Europska unija je otpočela s provođenjem energičnije protuterorističke politike, iako je s problemom međunarodnog terorizma bila suočena puno godina prije. Provedena usporedna analiza s povijesnog aspekta jasno pokazuje kako je terorizam u Europskoj uniji postojao i desetljećima prije, međutim, terorističke ugroze ranije su generirale terorističke organizacije, a danas su to cijele mreže. Analizirajući i uspoređujući terorističke mreže koje prijete europskoj sigurnosti dolazi se do rezultata koji govore da njihovo članstvo sačinjavaju uglavnom stanovnici same Unije i da su to pripadnici prve, druge ili čak treće generacije europskih imigranata koji

pripadaju srednjoj društvenoj klasi i u dobi su između 20 i 30 godina. Dakle, velik je broj pripadnika međunarodnih terorističkih mreža koji su radikalizirani u zemlja-ma-članicama Unije, gdje su rođeni ili su odrasli, pa se sasvim opravdano možemo pitati radi li se tu doista o međunarodnom terorizmu ?

Usprkos tome što je Europa kontinent čije granice određuju Atlantski ocean na zapadu, Sjeverno ledeno more na sjeveru, gorje i rijeka Ural, Kaspijsko jezero i Kavkaz na istoku, Crno more na jugoistoku te Sredozemno more na jugu, metu terorističkih organizacija i mreža predstavlja pretežito Zapadna Europa.

Iz svega navedenoga proizlazi da je Europa takav socijalni kontekst koji zbog više različitih razloga generira terorizam. Situacija je tijekom posljednjih 50 godina ostala nepromijenjena što se tiče ugroženosti od terorizma, s tim što su se posljednjih godina i proteklog desetljeća samo promijenili predznaci.

U Europskoj uniji do danas nije stvoren jedinstveni europski koncept borbe protiv terorizma. Svaka od zemalja članica koja je suočena s problemom unutarnjeg terorizma istom uglavnom još uvijek pristupa samostalno, više ili manje uspješno, rješavajući to kao nacionalni problem, bez "uplitanja" Unije.

Iako je Unija posljednjih godina usvojila cijeli niz propisa i donijela više akata na polju protuterorističke borbe, te unatoč akcijama usmjerenima na postizanje većeg stupnja pripravnosti za učinkovitu reakciju na terorističke akte, konkretni događaji su pokazali nepostojanje adekvatnog protuterorističkog odgovora i razjedinjenost članica Unije. Zajednička protuteroristička politika EU-a još ne postoji, a sama protuteroristička borba unutar ZVSP-a unatoč postignutim pomacima ne funkcionira dovoljno efikasno: radi se o konceptu koji je usuglašen, definiran, ali ne i dokraja implementiran. Više je razloga za to: prevladavanje nacionalnih interesa nad interesima Unije; jednoglasno odlučivanje o ovim pitanjima unutar II. stupa suradnje u EU; ovisnost EU-a o NATO-savezu; različiti pogledi na terorizam od strane blokovskih, neutralnih i bivših komunističkih država članica itd. Time terorizam ostaje interni problem EU-a, politički, socijalni, pravni, vjerski, ideološki, povijesni, gospodarski. Zbog činjenice da se u EU posljednjih godina događa više od 1,5 terorističkih napada dnevno, u odnosu na perspektive protuterorističke borbe, u narednim godinama mogu se očekivati dodatni napore na postizanju još veće harmonizacije protuterorističkih propisa i akcija Unije. Također se može očekivati i cjelovitije sagledavanje i rješavanje uzroka koji dovode do terorizma u svakom pojedinačnom slučaju, što će voditi iznalaženju efikasnijih načina dugoročnog rješavanja problema terorizma u EU, s obzirom na to da se radi o jednom od najvećih problema današnjice. Zajednička europska akcija u borbi protiv suvremenih opasnosti kao što je terorizam predstavlja nužnost i važan strateški cilj Unije.

LITERATURA

- Archick, K. - Gallis, P. (2004.) *NATO and European Union*. CRS Report for Congress. Washington: Congressional Research Service.
- Bakker, E. (2007.) *Jihadi terrorists in Europe, their characteristics and circumstances in which they joined the jihad: an exploratory study*, Cligendael. Nizozemski institut za međunarodne odnose, prikazano na: www.sofir.org/sarchives/005965.php.
- Tibi, B. (2002.) „Tipologija sunitsko-islamskih fundamentalista na Bliskom istoku“ Bilten Franjevačke teologije Sarajevo 29(1-2).
- Bilandžić, M. (2004.) *Obavještajna i vojna djelovanja Ujedinjenog Kraljevstva u sjevernoirskom sukobu*, doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Bilandžić, M. (2005.) *Sjeverna Irska između rata i mira*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Bolz, F. - Dudonis, J.K. - Schulz, P.D. (1991.) *The Counterterrorism Handbook: Tactics, Procedures and Techniques*. New York-Oxford: Elsevier.
- Cvrtila, V. (1999.) *Nacionalna sigurnost neutralnih država Europe: političke i geostrategijske odrednice*, doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Čehulić, L. (2006.) *Europska obrana*. Zagreb: Politička kultura.
- Donfried, K; Gallis, P. (2000.) *The Debate in NATO and the European Union*, CRS Report for Congress. Washington: Congressional Research Service.
- Esposito, J. (2008.) *Nesveti rat: teror u ime islama*. Sarajevo/Zagreb: TKD Šahinpašić
- Fontaine, P. (1998.) *Europska unija u 10 lekcija*. Zagreb: Europska komisija – Biblioteka „Europska dokumentacija“.
- Gerges, A.F. (2005.) *The Far Enemy: Why Jihad Went Global*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Grizold, A. - Tatalović, S. - Cvrtila, V. (1999.) *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Gueguen, D. (2001.) *Vodič kroz labirint Europske unije*. Zagreb: Ministarstvo za europske integracije.
- Harmon, C.C. (2002.) *Terorizam danas*. Zagreb: Golden marketing.
- Hochleitner, E. (2003.) „The Common European Security and Defence Policy of the European Union: Objectives, Structures, Challenges“, *Croatian International Relations Review* 9(31-32).
- Hoffman, B. (2006.) *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Javorović, B. (1997.) „Terorizam“, *Policija i sigurnost* 6(1-2).
- Jenkins, M.B. (1975.) *International Terrorism: A New Mode of Conflict*. Santa Monica: The Rand Corporation.
- Jenkins, M.B. (1979.) *The Terrorist Mindset and Terrorist Decisionmaking*. Santa Monica: RAND.

- Long, E.D. (1990.) *The Anatomy of Terrorism*. New York: The Free Press.
- Holland, M. (1995.) *European Union Common Foreign Policy*. London: Macmillan.
- Mektić, H.; Makić, H. (1993.) *Upute muslimanskom borcu*. Zenica: Ured Mešihata Islamske zajednice Bosne i Hercegovine.
- Mileta, V. (1997.) *ABC Europske Unije*. Zagreb: Školske novine.
- Mullins, C.W. (1997.) *A Sourcebook on Domestic and International Terrorism: An Analysis of Issues, Organizations, Tactics and Responses*. Springfield: Charles Thomas Publisher.
- Rifkin J. (2006.) *Europski san*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rotfeld, A.D. (1995.) *Shaping a New International Security System: The European Security Perspective*. Vienna: International Institute for Peace.
- Roy, O. (2004.) *Globalised Islam: The Search for a New Ummah*. New York: Columbia University Press.
- Sageman, M. (2004.) *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press .
- Schmid, A. (1984.) *Political Terrorism: A Research Guide*, New Brunswick: TransAction Books.
- Schmidt, P. (2000.) „ESDI: „Separable but not separate?“ *NATO Review* 48(1), spring – summer.
- Simon, D.J. (1994.) *The Terrorist Trap*. Bloomington: Indiana University Press.
- Taylor, M. - Horgan I. (ur.) (2003.) *Terorizam u budućnosti*. Zagreb: Golden marketing.
- Tatalović, S. - Bilandžić, M. (2006.) *Osnove nacionalne sigurnosti*. Zagreb: MUP RH.
- Wilkinson, P. (2002.) *Terorizam protiv demokracije: odgovor liberalne države*. Zagreb: Golden marketing.

Dodatni izvori:

- EU-NATO Declaration on ESDP (2002.) NATO: Press Release.
- “EU Terrorism Situation and Trend Report” TE-SAT 2007 (2007.) prikazano na: [http:// www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2007.pdf](http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2007.pdf).
- “EU Terrorism Situation and Trend Report” TE-SAT 2008 (2008.) prikazano na: [http:// www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2008.pdf](http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2008.pdf).
- “EU Terrorism Situation and Trend Report” TE-SAT 2009 (2009.) prikazano na: [http:// www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2009.pdf](http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2009.pdf).
- “Joint Declaration by the Heads of State and Government of the EU, the President of the European Parliament, the President of the European Commission and the High Representatives for the CFSP” (2001.) Bruxelles, prikazano na: [http:// europa.eu/documentation/legislation/ /index_en.h](http://europa.eu/documentation/legislation/ /index_en.h), učitano 23. veljače 2004.

Skupina autora. (2001.) *Hrvatska u 21. stoljeću – nacionalna sigurnost*, Zagreb: Ured za strategiju Vlade RH (www.hrvatska21.hr - nacionalna sigurnost).

"The European Arrest Warrant," prikazano na: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st09/st09809-re01ad01.en05.pdf>, učitano 28.lipnja 2007.

Hrvatska i Europska unija: zbornik predavanja održanih 1999. godine u organizaciji Ureda za europske integracije (2000.) Zagreb: Ministarstvo za europske integracije Republike Hrvatske.

Dojčinović, G. (2002.) 100 pitanja o europskim integracijama. Zagreb: Ministarstvo za europske integracije.

Korištene internet adrese:

www.un.org

www.eurounion.org

www.cdi.org

www.ue.eu.int

www.mvpei.hr

www.terorizam.net

www.sofir.org

www.clingendael.nl

www.europe.hr

www.entereurope.hr

www.europol.europa.eu

COUNTERTERRORISM POLITICS OF THE EUROPEAN UNION

Tonči Prodan

Summary

The European Union - today's most powerful economic integration which has ambitions of becoming a powerful political integration – is faced with the problem of terrorism. After the terrorist attack on Madrid in 2004, initiatives were undertaken within the EU to increase cooperation in the fight against terrorism. However, once again the issue arose and the conflict of national sovereignty with transnational interests. Thus, to this day, a satisfactory solution has not been found. EU member countries that have already faced problems of terrorism approach this issue each in its own manner and attempt to solve it as a national problem (Spain, Great Britain, Italy, France etc.). Political integration has homogenous policies – which include a security policy as well as a counterterrorism policy. Despite the fact that a great number of EU member countries have been exposed to terrorist attacks, the EU, for now, has not achieved this goal.

Keywords: terrorism, European Union, Common European Foreign and Security Policy, European Security Strategy, European counterterrorism policy

